

Spis treści

Odeszła od nas Profesor Alicja A. Jaruga	5
Od Redakcji	7
Dorota Czerwińska-Kayzer, Anna Bieniasz, Zbigniew Gołaś, <i>Klasyfikacja i prezentacja aktywów rolniczych w sprawozdaniu finansowym według polskich i międzynarodowych regulacji rachunkowości</i>	9
Dorota Dobija, <i>Audytting jako element ład korporacyjnego</i>	25
Magdalena Koczuba-Sobieraj, Paweł Mielcarz, <i>Model rachunku kosztów jednostek prowadzących działalność naukowo-dydaktyczną</i>	39
Monika Łada, <i>Obraz relacji z klientami we współczesnych metodach rachunkowości zarządczej</i>	67
Dariusz Rojek, Irena Sobańska, <i>Wykorzystanie informacji z rachunku redukcji kosztów w procesie ciągłego doskonalenia</i>	83
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, <i>Ewolucja światowych koncepcji kontroli wewnętrznej w systemie rachunkowości i ich wpływ na standardy audytu ...</i>	101
Katarzyna Stochniałek-Mulas, Katarzyna Fita, <i>Sprawozdania finansowe w krzywym zwierciadle</i>	129
Dariusz Wędzki, <i>Propozycja analizy portfelowej należności</i>	141
Ewelina Zarzycka, Karol M. Klimczak, <i>Metody wyceny rozchodu zapasów z perspektywy normatywnej i pozytywnej teorii rachunkowości – przypadek PKN Orlen</i>	163
Katarzyna Zasiewska, <i>Koncepcja podatkowego rachunku zysków i strat. Artykuł dyskusyjny</i>	179
Wykaz recenzentów artykułów w „ZTR” w 2011 roku	199
Zaproszenie do składania w „ZTR” artykułów w języku angielskim	201
Call for papers in English for publication in a special issue of „ZTR”	203
Informacja dla autorów	205
Instructions for authors	211

Klasyfikacja i prezentacja aktywów rolniczych w sprawozdaniu finansowym według polskich i międzynarodowych regulacji rachunkowości

Dorota Czerwińska-Kayzer Anna Bieniasz Zbigniew Gołaś

Streszczenie

Działalność rolnicza cechuje się odmiennością i złożonością zdarzeń gospodarczych. W związku z tym składniki majątku związane z działalnością rolniczą powinny być właściwie sklasyfikowane, gdyż wpływa to na przyjętą metodę wyceny i w konsekwencji na ocenę przedsiębiorstwa. Artykuł poświęcono klasyfikacji i sposobom prezentacji aktywów rolniczych w odniesieniu do różnych regulacji prawnych (tj. MSR/MSSF, ustawy o rachunkowości i ustawy o zbieraniu i wykorzystaniu danych z gospodarstw rolnych). Ponadto w opracowaniu przedstawiono następstwa braku w MSR/MSSF konkretnego określenia przynależności aktywów biologicznych do danej grupy bilansowej.

Summary

Agricultural assets classification and presentation in financial statements in Polish and international accounting regulations

Agricultural activity is characterized by diversity and complexity of economic events. Therefore, assets related to agricultural activity should be properly classified as it affects the choice of the measurement method and, consequently, assessment of company performance. The article reviews classification and presentation of agricultural assets in the light of various regulations (ie. IAS/IFRS, Accounting Act and FADN). Moreover, the study presents the consequences of the lack in IAS/IFRS of specification to which balance sheet group biological assets belong.

Audytting jako element ładu korporacyjnego

Dorota Dobija

Streszczenie

W artykule przedstawiono audytting jako ważny element ładu korporacyjnego. Audytting upowszechnił się nie z powodu wysiłków regulacyjnych podjętych po skandalach korporacyjnych, ale dlatego, że jest naturalnym narzędziem kontroli i monitorowania zachowań menedżerów. W artykule zaprezentowano także alternatywne teorie wyjaśniające istotę audyttingu w społeczeństwie i przedstawiono wyniki dotychczasowych badań na temat postrzegania zmian w ładzie korporacyjnym przez audytorów.

Summary

Auditing as an element of corporate governance system

This article argues that auditing is not merely a technical tool for verification of financial statements but a very important element of the efficient governance system. Auditing has emerged not as a response of regulatory bodies to financial and corporate scandals but as a natural method of control and a monitoring tool of managerial actions. The paper also discusses alternative theories which can be useful in explaining the role of auditing in society and provides an overview of published research on the auditors' perception of the recent corporate governance reforms.

Model rachunku kosztów jednostek prowadzących działalność naukowo-dydaktyczną

Magdalena Koczuba-Sobieraj Paweł Mielcarz

Streszczenie

Efektywny rachunek kosztów odgrywa istotną rolę w procesie zarządzania jednostkami naukowo-dydaktycznymi. Unikalny charakter uczelni stawia specyficzne wyzwania przed kontrolerami finansowymi. Główne problemy, które należy rozwiązać, dotyczą poprawnego raportowania wyników poszczególnych kierunków studiów, uwzględnienia różnic pomiędzy działalnością dydaktyczną i badawczą oraz zaprojektowania uzasadnionego systemu alokacji kosztów. Większość autorów publikujących w tym obszarze wskazuje na zaawansowane systemy alokacji kosztów jako na rozwiązanie najlepiej dostosowane do potrzeb zarządczego raportowania rentowności. Stosunkowo rzadko są poruszane natomiast problemy oddzielenia działalności badawczej od dydaktycznej oraz wpływu istnienia ponadwymiarowych zasobów na proces ewidencyjny i raportowania menedżerskiego.

Artykuł przedstawia alternatywny model rachunku kosztów jednostek prowadzących działalność naukową i dydaktyczną. Przedstawione rozwiązanie zakłada oddzielenie działalności badawczej od dydaktycznej zarówno w rachunku kosztów, jak i w raportowaniu, identyfikację obszarów kreujących nieuzasadnione koszty oraz rezygnację z alokacji kosztów ogólnych na nośniki. W artykule omówiono również argumenty przemawiające za proponowanymi rozwiązaniami, jak również zaprezentowano szczegółowe rozwiązania ewidencyjne oraz architekturę planu kont oraz zarządczego rachunku zysków i strat

Summary

Proposal for a cost accounting system for universities

Efficient cost accounting systems plays a crucial role in management of higher education establishments. The unique character of such entities creates specific challenges for financial controllers. The main problems to be resolved include

ensuring proper accountability of different faculties, demarcation between teaching and research activities and designing an adequate system of cost allocation. The majority of publications dealing with cost accounting at universities claim that sophisticated cost allocation systems are most suitable for reporting profitability for management purposes. Little attention is paid to the problems of separation between research and teaching activities and influence of excessive academic resources on profitability.

The article presents an alternative concept of cost accounting and profitability presentation for the purposes of managing higher education institutions. The presented model assumes clear separation between teaching and research in both cost accounting and reporting, identification of areas which create unjustified costs and resignation from overhead allocation. Detailed accounting solutions and architecture of the chart of accounts and profit and loss statement are also described.

Obraz relacji z klientami we współczesnych metodach rachunkowości zarządczej

Monika Łada

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie zmian w metodach rachunkowości zarządczej związanych z wprowadzeniem pomiaru zorientowanego na stworzenie obrazu relacji łączących organizacje z klientami. W opracowaniu zostały omówione takie kwestie, jak kluczowe konteksty zastosowania pojęcia „klient” w rozważaniach teoretycznych z zakresu rachunkowości zarządczej, porównanie ujęcia relacji z klientami w tradycyjnych i współczesnych metodach, zidentyfikowane zakresy pomiaru relacji z klientami oraz ich powiązanie z nowymi kategoriami i obiektami pomiaru.

Summary

Customer relations in contemporary management accounting methods

The aim of the paper is to present changes in management accounting driven by the application of a new approach oriented towards construction of the picture of relations with the customers. The issues discussed in the paper include key contexts in which the notion of customer is analysed in management accounting theory, comparison of approaches to customer relations in traditional and new methods, identification of customer relations measurement dimensions and their links with new measurement categories and objects.

Wykorzystanie informacji z rachunku redukcji kosztów w procesie ciągłego doskonalenia

Dariusz Rojek Irena Sobańska

Streszczenie

W artykule, zgodnie ze sformułowanym we wstępie celem, opisany został przypadek objaśniający wdrożenie metody *Kaizen* i *Kaizen Costing* w spółce działającej w Polsce, w ramach struktury

grupy kapitałowej Japan Tobacco International. Wybrana do badań firma JTI Polska sp. z o.o. działa w Polsce od 2008 r. i prowadzi działalność produkcyjną. W opisie przypadku skoncentrowano się na przedstawieniu całego procesu realizacji projektów *Kaizen*, a więc od jego zgłoszenia do weryfikacji stopnia osiągniętych efektów. W opisie procesu realizacji projektów *Kaizen* uwzględniono kontekst motywowania pracowników do ciągłego udoskonalania działań, realizacji celów zawartych w planach strategicznych, wsparcia informacyjnego lidera projektu przez specjalistów rachunkowości zarządczej oraz programu komputerowego.

We wnioskach wskazano m. in., że: a) skuteczne wdrożenie metod *Lean Management* wymaga jednoczesnego wdrożenia metod *Lean Accounting*, b) polskie uwarunkowania kulturowe nie stanowiły bariery we wdrażaniu kultury ciągłego doskonalenia, wywodzącej się z japońskiej filozofii *Lean Enterprise*.

Summary

Kaizen costing in continuous improvement process

The paper presents a case study exemplifying implementation of the *Kaizen* methodology and *Kaizen Costing* in a company operating in Poland and forming part of the group Japan Tobacco International. JTI Poland sp. z o.o., the company being the subject of the study, has been engaged in manufacturing activity in Poland since 2008. The focus of the case study is on describing the entire process of *Kaizen* projects implementation, from the conceptual phase to verification of the results, including motivating the employees to be oriented to continuous improvement, achievement of goals set in strategic plans, and provision of information support for project leader by management accountants and computer software.

Main conclusions drawn from the study are that a) effective implementation of Lean Management methods requires simultaneous introduction of Lean Accounting, b) Polish cultural determinants have not been a barrier to adopting the continuous improvement culture, originating from Japanese philosophy of Lean Enterprise.

Ewolucja światowych koncepcji kontroli wewnętrznej w systemie rachunkowości i ich wpływ na standardy audytu

Elżbieta Izabela Szczepankiewicz

Streszczenie

Celem opracowania jest przedstawienie najbardziej znaczących światowych koncepcji kontroli wewnętrznej oraz ich wpływu na ewolucję standardów rewizji finansowej i standardów audytu wewnętrznego. W opracowaniu zwrócono uwagę na zmianę podejścia do projektowania elementów systemów kontroli wewnętrznej w rachunkowości jednostek. Przedstawiona w opracowaniu struktura systemu kontroli wewnętrznej może być przydatna zarówno kierownikom jednostek przy projektowaniu tego systemu, jak i biegłym rewidentom podczas rewizji sprawozdań finansowych oraz audytorom wewnętrznym podczas audytu finansowego i audytu operacyjnego. Metodami badawczymi przyjętymi w opracowaniu są: analiza literatury, przegląd aktów prawnych i standardów światowych w przedmiocie kontroli wewnętrznej i audytu oraz wnioskowanie.

Summary

Evolution of the concepts of internal control in accounting and their impact on auditing standards

The aim of this paper is to review the world's most important concepts of internal control and their impact on the evolution of auditing standards and standards of internal control. The study highlights the changing approach to the design of internal controls in accounting systems. The structure of the internal control system presented in this paper can be useful to managers in designing internal control systems, to external auditors in reviewing the financial statements and to internal auditors in the process of financial audit and operational audit. The analysis presented in this study is based on a review of literature, legislative acts, and standards of auditing and internal control.

Sprawozdania finansowe w krzywym zwierciadle

Katarzyna Stochnialek-Mulas Katarzyna Fita

Streszczenie

Wydarzenia gospodarcze w Stanach Zjednoczonych w latach 2000–2001, w szczególności afera Enronu i WorldComu sprawiły, że powstał termin określany mianem „kreatywna księgowość”. Z kreatywną księgowością mamy do czynienia, gdy dopuszczone ustawowo zasady, zwyczaje i polityki księgowo są tak dobrane, aby zaprezentować najbardziej pożądany w danych okolicznościach obraz przedsiębiorstwa, ale niekoniecznie stanowiący rzetelne odzwierciedlenie rzeczywistości. Działania takie utożsamiane są z fałszowaniem sprawozdań finansowych w celu ukrycia lub zniekształcenia rzeczywistych wyników finansowych lub finansowej kondycji jednostki.

Istnieje wiele sposobów fałszowania sprawozdań, niemniej jednak wykrystalizowały się pewne ogólne techniki, które są niewątpliwie konkretyzującą tego procederu. Celem artykułu jest ukazanie istoty negatywnych praktyk księgowych, jak i możliwości fałszowania sprawozdań finansowych. Przedstawione informacje i rozważania mogą być przydatne dla inwestorów, analityków finansowych, jak i członków kierownictwa firmy, dla których wyniki analizy ekonomicznej (opartej na sprawozdaniach finansowych) stanowią podstawę do podejmowania decyzji przyszłych i bieżących. Zaprezentowane w artykule techniki fałszowania są przykładowe i zostały wybrane spośród wielu na podstawie analizy literatury przedmiotu.

Summary

The financial statements in „National Lampoon”

Economic developments in the United States in 2000–2001, particularly Enron and WorldCom scandal have made a phenomenon which was called creative accounting.

With creative accounting we have to do, when permitted by law principles, customs and accounting policies are selected to present the most desirable in the circumstances image the company, but which is not necessarily a reliable reflection of reality (Zarzecki, 2005). Such activities are associated with counterfeiting of financial statements to conceal or distort the actual financial results or financial condition of the unit.

There are many ways of falsification of reports, however, have developed some general techniques which are undoubtedly the concretization of these practices.

Propozycja analizy portfelowej należności

Dariusz Wędzki

Streszczenie

W artykule zaproponowano zespół metod integrujących pomiar inkasa należności oraz pozycjonowanie kontrahenta z punktu widzenia jego znaczenia dla obrotów oraz stanu inkasa. Metody bazują na kwalifikacji kontrahentów przedsiębiorstwa za pomocą reguły Pareto (analiza ABC) oraz analizy XYZ. W pierwszej części artykułu omówiono sposoby tworzenia grup kontrolnych A, B i C *ad hoc*, graficznie oraz matematycznie. W *portfolio* kluczowych klientów pozycjonowanie kontrahentów odbywa się na podstawie klasyfikacji ABC według obrotów oraz należności. W *portfolio* jakości inkasa klienci dzieleni są na grupy X, Y i Z według terminu inkasa oraz jego zmienności i na podstawie obu tych klasyfikacji pozycjonowani.

Summary

Portfolio analysis of accounts receivable

In this paper a set of analytical methods is proposed integrating accounts receivable collection measures and customer positioning depending on the customer's contribution to profits and the level of accounts receivable collection. The methods are based on categorising the entity's customers using classical Pareto principle (ABC analysis) and XYZ analysis. In the first part of the paper methods of creating control groups A, B and C are discussed. These are *ad hoc*, graphical and mathematical techniques. In the portfolio of main customers the positioning is based on ABC classification according to the value of sales and accounts receivable. In the portfolio of collection quality the customers are divided into control groups X, Y and Z according to collection period and variability of collection period. Both classifications are used in positioning.

Metody wyceny rozchodu zapasów z perspektywy normatywnej i pozytywnej teorii rachunkowości – przypadek PKN Orlen

Ewelina Zarzycka Karol M. Klimczak

Streszczenie

Wycena zapasów, ze względu na jej znaczenie dla wyniku finansowego i płynności przedsiębiorstw przemysłowych, jest jednym z podstawowych problemów teorii rachunkowości. Choć od dłuższego czasu dyskusja na temat alternatywnych metod wyceny zapasów wydawała się zakończona, powróciła ona za sprawą planów IASB i FASB stworzenia wspólnego standardu. Kontrowersje budzi zakaz stosowania metody LIFO w MSSF/MSR (MSR nr 2): metody popularnej w Stanach Zjednoczonych i stosowanej w rachunkowości podatkowej. W Polsce wprowadzenie tego zakazu nie wywołało dyskusji, mimo że ustawa o rachunkowości zezwala na stosowanie metody LIFO (art. 34, ust. 4) zarówno w rachunkowości bilansowej, jak i podatkowej. W Polsce występuje jednak problem wyboru metody.

W artykule przedstawiono przypadek Grupy Kapitałowej PKN Orlen, która w prezentacjach dla analityków podaje wynik finansowy obliczony przy zastosowaniu metody LIFO, choć w sprawozdaniu nie może jej użyć. Przypadek ten poddano analizie w kontekście teorii rachunkowości i wcześniejszych badań empirycznych. Przedstawiono także własne badanie reakcji rynku kapitałowego na publikację informacji kwartalnych.

Summary

Inventory costing from the perspective of normative and positive theory of accounting – the case of PKN Orlen

Inventory costing is of major interest to accounting research because it affects financial performance and liquidity of manufacturing companies. The debate on alternative methods seemed to be finished until the IASB and the FASB announced their project to create a common accounting standard. Controversy arose because IAS 2 forbids the use of LIFO, while that method is popular in the USA, also for tax accounting. In Poland there was no debate concerning inventory costing at the time of IFRS endorsement, even though the Polish Accounting Act permits the use of LIFO (art. 34, section 4) both for reporting and tax accounting. However, even in Poland companies make choices in this regard, as the case of PKN Orlen shows. This company presents financial performance calculated using weighted average cost method in the financial statements, but in presentations for analysts it uses LIFO. The case is analysed from the perspective of accounting theory and empirical studies, including a new study on the effects of financial reporting by PKN Orlen on the stock market.

Koncepcja podatkowego rachunku zysków i strat

Artykuł dyskusyjny

Katarzyna Zasiewska

Streszczenie

W artykule został zaprezentowany autorski projekt podatkowego rachunku zysków i strat, który obrazuje funkcjonowanie jednostki gospodarczej w otoczeniu fiskalnym. Konstrukcja podatkowego rachunku wyników umożliwia z jednej strony szybkie i sprawne ustalenie dochodu i bieżącego zobowiązania podatkowego, z drugiej strony stanowi doskonałe narzędzie analityczne, pozwalające na szybkie ustalanie zarówno aktualnego zobowiązania z tytułu podatku dochodowego, jak i podatku odroczonego, a tym samym umożliwiające prowadzenie przez jednostkę optymalnej polityki podatkowej. Możliwe jest dzięki wyodrębnieniu w przekroju segmentów działalności kategorii kształtujących księgowy wynik finansowy oraz podstawę opodatkowania, co umożliwia identyfikację i analizę obszarów rozbieżności w poszczególnych rodzajach działalności jednostki gospodarczej oraz pokazuje ich zakres i skalę.

Summary

Proposal for tax-oriented income statement

A discussion paper

The article presents the author's proposal for tax-oriented profit and loss statement which shows the performance of an entity in the fiscal environment. The construction of such a statement allows, on the one hand, to make quick and efficient calculation of income and current income tax liability, and on the other hand – it is a useful analytical tool that assists the decision making process in a company. This is possible due to distinction between different sets of transactions that create accounting profit and taxable profit, which enables identification and analysis of relevant differences in particular types of a company's activities and shows their range and extent.